

ABORDĂRI CONCEPTUALE ȘI METODOLOGII DE MĂSURARE A CALITĂȚII VIEȚII. O ANALIZĂ DESCRIPTIVĂ

BIANCA BULIGESCU
SEBASTIAN ȚOC

Principalele obiective ale acestei lucrări sunt de a descrie logica abordărilor conceptuale privind calitatea vieții și de a identifica principalele dimensiuni, respectiv indicatori măsurabili ai calității vieții. Analiza principalelor conceptualizări ale calității vieții reprezintă un pas esențial, în contextul în care utilizarea conceptului de calitatea vieții este adesea ambiguă sau cel puțin cu sensuri multiple. Deși utilizat adesea ca un termen-umbrelă care înglobează mai multe aspecte ale vieții umane, ne propunem să descriem logica abordărilor integrative privind calitatea vieții. Identificarea principalelor dimensiuni și indicatorii măsurabili ai calității vieții, cu o descriere pe scurt a acestora, va servi la operaționalizarea unei liste de dimensiuni a calității vieții.

***Cuvinte-cheie:** cercetarea calității vieții; măsurarea calității vieții; teoria calității vieții; indicatori sociali; indicatori economici.*

INTRODUCERE

La nivel internațional și european, cercetarea calității vieții reprezintă o tematică care are o relevanță aparte, însuși proiectul european având la bază ideea oferirii unei vieți de calitate pentru toți cetățenii. În articolul 2 al Tratatului de la Roma (1957) este specificat că printre obiectivele Uniunii se numără creșterea nivelului de trai și a calității vieții. Totodată, în cadrul ultimului Summit Social de la Porto (7 mai 2021, accesibil la <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2021/05/07/social-summit/>) statele membre și-au luat angajamentul pentru construcția unei Europe mai drepte și mai incluzive, prin implementarea celor 20 de principii prevăzute în Pilonul European al Drepturilor Sociale, care se află în directă legătură cu domeniul calității vieții (detalii la: <https://ec.europa.eu/info/>

Adresele de contact ale autorilor: Bianca Buligescu, Sebastian Țoc (Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Institutul de Cercetare a Calității Vieții al Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România; e-mail: bianca.buligescu@iccv.ro; sebastian.toc@iccv.ro.

strategy/priorities-2019–2024/economy-works-people/ jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en).

De altfel, în ultimii 20 de ani, Agenția Uniunii Europene, care are ca scop îmbunătățirea condițiilor de viață și de muncă (Eurofound), realizează sondaje pe tema calității vieții, colectând date din țările membre o dată la cinci ani. În general, aceste date sunt prezentate într-o logică comparativă, având ca scop descrierea diferențelor între statele membre, precum și în rapoarte tematice pe anumite dimensiuni ale calității vieții, sau pe analiza unor grupuri sociale specifice. Astfel, începând cu 1997, Eurofound a publicat 151 de materiale pe tema calității vieții și calității societății. Datele Eurofound au fost analizate și specific pentru situația din România începând cu raportul coordonat de I. Mărginean (2006), cel mai recent exemplu fiind raportul tematic coordonat de I. Precupețu (2018).

Obiectivul acestui articol este de a descrie principalele abordări teoretice și metodologice ale calității vieții și a relevanței pentru politicile publice. Acest demers este important întrucât calitatea vieții este un concept multidimensional ce își propune să ilustreze condițiile în care trăiesc indivizii, în diverse contexte sociale. Conceptul este folosit în sens larg pentru a discuta despre totalitatea condițiilor ce influențează viețile indivizilor și este deseori folosit intersanjabil cu alte concepte precum: satisfacția cu viața, fericire, bunăstare, prosperitate (sau depășirea stării de sărăcie), nivel de trai (McGillivray 2007, 3–4). Analiza are ca scop, pe de-o parte, clarificarea teoretică a sensurilor conceptului de calitate a vieții și pe de altă parte de a descrie cele mai cunoscute modalități de măsurare a calității vieții. Vom face o analiză sistematică a felului în care s-a dezvoltat domeniul de cercetare, pe baza literaturii de specialitate existente. Premisa acestui articol este că deși domeniul calității vieții este deja consolidat în România, fiind publicate numeroase cărți și articole științifice, este necesară o problematizare a felului în care s-a dezvoltat acest domeniu multidisciplinar în contextul unei diversități de abordări teoretice și metodologice. Din punct de vedere metodologic, articolul utilizează publicații academice existente și informații de pe site-urile oficiale ale instituțiilor care colectează date pe tema calității vieții.

Din punct de vedere istoric, pentru a măsura bunăstarea indivizilor sau a țărilor, într-o primă fază au fost dezvoltați indicatori economici și ulterior sociali. Cei mai cunoscuți sunt: PIB/cap de locuitor, venitul, rata inflației, datoria publică externă, speranța de viață la naștere, mortalitatea infantilă, nivelul de sărăcie, accesul la servicii de sănătate, accesul la apă, nivelul de alfabetizare și ratele de înscriere în învățământ, nivelul de școlaritate, libertăți civile, drepturi muncitorești, poluarea aerului, apei și solului etc. (McGillivray 2007).

Indicatorii sociali s-au dezvoltat în anii 1960–1970, ca alternativă la măsurătorile economice care erau luate ca referință pentru progresul social. Cercetătorii în domeniul social din țările occidentale au început să se îndoiască de argumentul conform căruia creșterea economică reprezintă o măsură unică a progresului social, fiind aduse în discuție costurile sociale (Land *et al.* 2011, 10). În anul 1964, Președintele Johnson al Statelor Unite ale Americii, într-un discurs

renumit, a susținut ideea unei societăți bune, care reprezintă un loc unde „oamenii sunt mai îngrijorați de calitatea obiectivelor lor decât de cantitatea de bunuri” (Bache 2013, 24).

În general, atât indicatorii economici cât și cei sociali (ambii măsurați obiectiv) au început să fie asociați statistic cu bunăstarea subiectivă (folosit uneori intersanjabil cu nivelul de fericire), sau cu autoevaluări ale indivizilor privind satisfacția față de viață în general, starea de sănătate, locul de muncă, resursele financiare, siguranța locativă (Bache 2013). Începând cu 1970, domeniul a intrat în atenția celor care elaborau politici publice, ca urmare a rafinării metodologice a indicatorilor subiectivi. Concluzia cu cel mai mare impact a fost legată de faptul că, după depășirea unui anumit nivel de bază al veniturilor, creșterea veniturilor nu implică în mod necesar creșterea satisfacției cu viața sau fericirii, rezultat cunoscut ca Paradoxul Easterlin (Easterlin 1973).

Un pas important în dezvoltarea metodologiilor de măsurare a indicatorilor socioeconomici a fost apariția Eurobarometrului de opinie publică, cu intenția de a măsura și monitoriza condițiile sociale (Land *et al.* 2011, 11). Anchetele care sunt considerate precursorale ale Eurobarometrului sunt „Ancheta asupra atitudinilor despre Europa” în 1962 și „Studiile Comunității Europene” în intervalul 1970–1973 (detalii la: <https://dbk.gesis.org/dbksearch/sdesc2.asp?no=0628&db=e>). Eurobarometrul are două versiuni: standard și cele speciale care investighează teme de actualitate punctual pentru Uniunea Europeană (GESIS). Anchetele din Eurobarometrul standard se desfășoară în fiecare primăvară și toamnă de 40 de ani. Tot în anii '70, la nivel internațional, s-au dezvoltat proiectele de măsurare a calității vieții în țări precum Germania, Suedia, SUA și ulterior de către OECD (Noll 2018, 953).

În contextul scăderii finanțării guvernamentale a cercetării după 1980, motivată de necesitatea scăderii deficitelor economice, are loc o reducere a eforturilor de monitorizare a indicatorilor sociali și de analiză a diferitelor problematice sociale (Land *et al.* 2012, 8). Au existat o serie de aspecte care au cauzat acest regres: faptul că au primat problemele economice în fața celor sociale; schimbarea opiniilor populației înspre conservatorism; lipsa de încredere în guverne; lipsa unui cadru teoretic dezvoltat, în sociologie, similar cu cele dezvoltate în știința economică; lipsa unui consens în privința metodei normative care să fie agreată pentru decizii de politici publice; absența unei unități de măsură care să permită agregarea, comparabilă cu cele existente în economie; declinul încrederii în modelele din econometrie, care nu au prezis creșterea inflației sau șomajului (Bache 2013, 25). În ciuda acestui lucru, Studiul European al Valorilor a început în 1981 și a crescut ca amploare, totodată rafinându-se din punct de vedere metodologic. Spre deosebire de Eurobarometru, acesta nu s-a desfășurat constant, fiind finanțat de către universități și institute de cercetare care au acoperit costurile.

Anii 1990–2000 au dus la o re-emergență a domeniului de studiu și la o expansiune a acestuia. La mijlocul anilor '90 mai precis în 1997, sub coordonarea lui Michalos apare primul volum dintr-o serie a Cercetării Indicatorilor Sociali (Land *et al.* 2012, 10). Până în prezent au fost publicate 64 de volume, fiind o sursă

suplimentară și complementară de diseminare a rezultatelor științifice la articolele publicate în jurnalul *Social Indicators Research* (informații referitoare la ultimele volume sunt accesibile în seria Cercetării indicatorilor sociali, disponibilă aici: <https://www.springer.com/series/6548?detailsPage=titles>).

Totodată conceptul de *calitatea vieții* apare din nou pe agenda publică. În 1994 s-a pus bazele Anchetei Panel a Gospodăriilor Europene (European Community Household Panel), care a durat vreme de 8 ani până în 2001, fiind înlocuit cu Studiul Uniunii Europene asupra Veniturilor și Condițiilor de Viață (European Union Study on Income and Living Conditions), panel rotativ care se desfășoară anual, inclusiv în prezent, fiind realizat de către institutele naționale de statistică. În 2003 s-a organizat primul studiu al Anchetei Calității Vieții la nivel European, desfășurată sub egida Eurofound, al doilea val s-a desfășurat în 2007–2008, al treilea în 2011–2012, al patrulea val în 2016 (detalii aici: <https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-quality-of-life-surveys>).

Cercetarea se desfășoară la fiecare patru ani și include variabile care sunt mai incluzive cu privire la aspecte legate de mediul înconjurător și al progresului social, luate în considerare la nivel decizional și dezbătute în mod public la nivelul Uniunii Europene și național. Ancheta Calității Vieții surprinde atât indicatori obiectivi ai calității vieții, precum ocuparea, veniturile, educația, locuirea, familia, sănătatea și echilibrul dintre muncă și viață, cât și indicatori subiectivi ai calității vieții, precum nivelul fericirii oamenilor, cât de satisfăcuți sunt ei cu viața, felul în care percep calitatea societăților lor. În 2009, Raportul lui Joseph Stiglitz, Amartya Sen, și Jean-Paul Fitoussi a investigat, la cererea guvernului francez, cum avuția și bunăstarea unei națiuni poate fi măsurată fără a face apel la indicatorul unidimensional *Produsul Intern Brut*. Raportul Stiglitz-Sen-Fitoussi este structurat pe trei capitole: 1) PIB-ul și problemele clasice ale sale, 2) Calitatea vieții, 3) Dezvoltare durabilă și mediul înconjurător. În ceea ce privește PIB-ul, principalele recomandări au vizat luarea în considerare a veniturilor și consumului, precum și avuția, mai mult decât producția, în evaluarea bunăstării materiale; o atenție mai mare acordată distribuției bunăstării; analize la nivel de gospodărie. În ceea ce privește măsurarea calității vieții, se recomandă luarea în considerare atât a condițiilor de viață cât și a capacităților indivizilor, precum și a inegalităților, includerea în sondaje a întrebărilor care măsoară evaluările subiective ale indivizilor. În privința dezvoltării durabile, recomandările vizează identificarea indicatorilor necesari evaluării sustenabilității și a celor care măsoară aspectele de mediu (Noll, 2011, 112–113).

Printre criticile aduse raportului Stiglitz-Sen-Fitoussi se numără faptul că secțiunea referitoare la calitatea vieții ignoră importante publicații apărute în ultimii 50 de ani pe tematica indicatorilor sociali (Noll, 2011, 114–115). Cu toate acestea, raportul este considerat important, întrucât a contribuit la îmbunătățirea măsurării bunăstării și progresului societal. Totodată, subcapitolele legate de „problemele clasice ale PIB” și „dezvoltare sustenabilă” au avut un impact

important asupra viitoarelor cercetări în domeniu. În același timp, a fost stimulată dezbateră pe tematica măsurării bunăstării în cercetarea academică, dar și în afara ei (ex.: institute de statistică, decidenți politici, public larg) (Noll 2011, 115).

Un alt raport important este cel al Comisiei Europene (2009 în Bache 2013, 27) în care se argumentează faptul că PIB-ul este un indicator insuficient pentru a putea produce rezultate concludente în dezbaterile referitoare la problemele sociale. Principalele argumente sunt legate de faptul că PIB-ul nu ține cont de conservarea mediului înconjurător și de fenomenul incluziunii sociale, fiind necesară recunoașterea limitelor discuțiilor despre creștere economică atunci când se discută despre politici publice. Același raport discută despre cinci puncte-cheie care trebuie implementate: „suplimentarea datelor PIB-ului cu informații referitoare la indicatori sociali și de mediu; informații aproape în timp real pentru luarea deciziilor; raportarea mai corectă asupra distribuției bunurilor și inegalităților; dezvoltarea unui tablou de bord european al dezvoltării durabile; extinderea statisticilor naționale la problemele sociale și de mediu” (Bache 2013, 27).

În urma acestor două rapoarte a existat un consens din ce în ce mai ridicat, potrivit căruia societățile trebuie să găsească surse noi de informare pentru a suplimenta informația produsă de datele PIB. Eurostat a înființat Grupul Sponsorizat pentru Măsurarea Progresului, Bunăstării, și Dezvoltării Durabile, care a produs un raport în Noiembrie 2011, în care se sublinia importanța ca Eurostat să folosească o abordare multidimensională atunci când definește și măsoară calitatea vieții, să se elaboreze indicatori pentru măsurarea sustenabilității și să se folosească indicatori complementari PIB-ului, proveniți din conturile naționale, care să reflecte mai bine situația gospodăriilor. Pe baza acestor recomandări, s-a înființat un grup de experți coordonat de către Eurostat, care includea experți din 10 institute naționale de statistică, experți cercetători și reprezentanți din partea organizațiilor internaționale OECD și Eurofound, cu mandatul de a produce un tablou de bord al Indicatorilor de Calitatea Vieții. Acest grup de experți s-a întâlnit bianual, între 2012 și 2016, și a prezentat „Raportul Final al Grupului de experți privind indicatorii calității vieții” în 2017. În urma acestui raport apare cadrul de măsurare Eurostat a calității vieții, cu lista de opt dimensiuni de indicatori obiectivi și o dimensiune subiectivă (detalii la: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_measuring_quality_of_life#Framework_for_measuring_quality_of_life).

În România s-au dezvoltat, de asemenea, teorii, metodologii și indicatori ai calității vieții încă din anii '70 (Zamfir 1984) și s-au colectat date din eșantioane reprezentative la nivel național, în intervalul 1990–2010, în cadrul programului de cercetare Diagnoza Calității Vieții. Pentru o analiză în profunzime a istoricului cercetării calității vieții în România pot fi consultate lucrări precum cele ale lui Zamfir (2005) și Mărginean (2005).

CONCEPTUL DE CALITATEA VIEȚII

Nu există o abordare unică asupra a ce înseamnă sau ce reprezintă calitatea vieții în societatea contemporană. Sunt multe piese de puzzle care trebuie puse împreună pentru a construi o imagine globală a calității vieții, mai ales că încă nu s-a ajuns la vreun consens între cercetători cu privire la conceptualizare, operaționalizare și măsurare. În general, discutăm despre trei componente ale bunăstării/ calității vieții (Glatzer *et al.* 2015):

- bunăstarea pozitivă – ne concentrăm pe aspectele pozitive ale vieții;
- bunăstarea negativă – nu poate fi ignorată, a fost introdusă în cercetarea tradițională din sănătate: moarte, boală, dizabilitate;
- așteptările cu privire la viitor – speranțe, frici, optimism, pesimism. O situație negativă în care există, totuși, speranță de îmbunătățire e diferită de o situație negativă, fără nicio speranță de remediere.

Dacă cercetarea socială e considerată mai degrabă neutră axiologic, domeniul calității vieții se bazează pe judecăți evaluative. Cu toate acestea, asumțiile valorice au în spate un consens între cercetători cu privire la ce înseamnă bine și rău. Anumiți cercetători sunt mai degrabă interesați de caracteristicile negative ale societății, precum sărăcie, boală, opresiune. Alții s-au concentrat pe aspecte pozitive: sănătate, progres, democrație, bunăstare. Practic, în spatele acestor abordări se află premisa că societatea ar trebui să fie „bună” (good society) (Glatzer *et al.* 2015). Există, de asemenea, distincția între abordările subiective și obiective asupra bunăstării. Bunăstarea subiectivă se referă la evaluările pe care indivizii le fac asupra vieții lor. Ele includ atât evaluări cognitive reflexive – satisfacția cu viața sau cu munca; precum și reacții afective referitoare la viața lor, precum bucurie și tristețe (Glatzer *et al.* 2015). Diener și Suh (1997) argumentează însă că, în ciuda asumpțiilor diferite din spatele indicatorilor obiectivi și subiectivi, poate exista o abordare comună, care să încorporeze ambele perspective. Ceea ce au în comun este faptul că abordările recunosc importanța celor trei perspective privind calitatea vieții: condițiile de viață măsurate obiectiv prin raportare la diverse praguri; satisfacția cu condițiile de viață, care pleacă de la presupuziția că aprecierea subiectivă joacă, de asemenea, un rol important pentru înțelegerea calității vieții; o combinație între cele două (Felce și Perry 1995). Totodată, există un consens minimal între cercetători cu privire la domeniile relevante pentru calitatea vieții (Felce și Perry 1995, Felce 1997).

Cea mai importantă dezvoltare a domeniului calității vieții a venit în urma consolidării indicatorilor compoziți sau individuali, care erau utilizați pentru a furniza informații sistematice pentru dezvoltarea de politici ce au ca scop creșterea nivelului de dezvoltare și îmbunătățirea calității vieții (Bache 2013, 25–27). Începând cu anii '90, au fost dezvoltați indicatori compoziți, precum Indexul Dezvoltării Umane, de către Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP), fiind rafinat și utilizat inclusiv în prezent. Scopul central este de a

informa politicile publice și de a aduce perspectiva calității vieții pe agenda politică, la nivel internațional dar și național. Alți indicatori compoziți au fost propuși de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD), care și-a propus să măsoare calitatea vieții și să monitorizeze progresul înregistrat în diverse țări. Indexul OECD al vieții mai bune (detalii aici: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/#/1111111111>) permite realizarea de comparații între state pe 11 dimensiuni relevante pentru calitatea vieții. Eurostat propune o altă monitorizare a calității vieții, fiind urmărite nouă dimensiuni. Alte instituții, precum Organizația Internațională a Muncii, au dezvoltat indicatori pentru a măsura și monitoriza calitatea condițiilor de muncă.

ABORDĂRI TEORETICE PRIVIND CALITATEA VIEȚII

În literatura de specialitate publicată în limba română, analiza realizată de Precupețu (2011) face o inventariere a celor mai cunoscute abordări teoretice recente referitoare la calitatea vieții, punând accentul pe teoria capabilităților propusă de Amartya Sen și ulterior dezvoltată de Marta Nussbaum, pe concepția lui Veenhoven despre calitatea societăților (*livability*) și pe teoria formulată de Beck et al. privind calitatea socială (Precupețu 2011)

Aceasta pornește de la clasificarea propusă de Berger-Schmidt și Noll (2000) care separă între abordări care conceptualizează calitatea vieții la nivel individual și abordări care o fac la nivel societal (calitatea societății). În continuare, în prima parte descriem pe scurt aceste abordările axate pe bunăstarea individuală și cea societală, urmând ca în a doua parte să analizăm pe larg cele mai cunoscute trei concepții despre bunăstare: teoria capabilităților, capacitatea de a viețui și calitatea societății, extinzând discuția despre acestea începută anterior de Precupețu (2011).

Așadar, potrivit lui Berger-Schmidt și Noll (2000), abordările axate pe **bunăstarea indivizilor** sunt: abordarea scandinavă privind resursele de trai (accent pe bunăstare obiectivă) (1) – aflată în opoziție cu abordarea americană (accent pe bunăstare subiectivă) (2), abordarea capabilităților (3); abordarea nevoilor de bază (4); abordarea germană a calității vieții (5).

Modelul scandinav ia în considerare resurse obiective precum venit, bunuri, educație și abilități, rețele și relații sociale. Potrivit lui Erikson (1993 în Berger-Schmidt și Noll 2000, 9), este importantă posibilitatea individului de a controla și utiliza resurse pentru nivelul de trai și calitatea vieții sale. De asemenea, sunt importante și circumstanțele externe ale vieții indivizilor.

Abordarea capabilităților este similară modelului scandinav. Capabilitățile sunt reflectate de funcționalitățile pe care fiecare individ le poate atinge, „doings and beings” „feluri de a face și a fi” în viața unei persoane, precum: a citi o carte, a merge la un film, a avea o stare de sănătate bună, a fi integrat social (Sen 1993 în Berger-Schmidt și Noll 2000, 9). O viață de calitate este o viață în care capabilitățile unei persoane sunt suficiente pentru a lua decizii individuale libere

(în sensul absenței constrângerilor) în privința lucrurilor la care aspiră. Capabilitățile sunt mijloace pentru atingerea diverselor acțiuni dorite. Aceste idei sunt utilizate și în cadrul abordării societale referitoare la conceptul dezvoltării umane.

Abordarea americană argumentează că dezvoltarea societală ține de definirea subiectivă a calității vieții în termeni de satisfacție și fericire, de unde rezultă că și operaționalizarea se bazează pe indicatori subiectivi. Aceasta ia în considerare două dimensiuni: cea cognitivă, care măsoară satisfacția și cea afectivă, care măsoară fericirea.

Cele trei accepțiuni prezentate anterior nu se exclud reciproc, de altfel, există accepțiunea conform căreia pot fi incluși în măsurarea calității vieții indicatori subiectivi și obiectivi, precum abordarea nevoilor de bază și abordarea germană.

Abordarea nevoilor de bază include indicatori obiectivi și subiectivi („having, loving and being”). De exemplu, sunt incluși indicatori obiectivi, precum participarea politică, oportunitățile de a avea un loc de muncă cu sens, de a te bucura de natură etc. Indicatori subiectivi ar fi sentimentele de alienare.

Abordarea germană reprezintă, de asemenea, o combinație între condițiile obiective de existență/ bunăstare și cele subiective. Primele se referă la circumstanțele în care trăiesc indivizii, precum aspecte materiale, condiții de muncă, starea de sănătate, relațiile sociale. Cele subiective se referă la evaluările condițiilor de viață, fiind incluse atât aspectele cognitive cât și cele afective.

În ceea ce privește *componenta societală*, potrivit lui Berger-Schmidt și Noll (2000), ideea de bunăstare („welfare”) a societății se referă la aspecte precum egalitate, libertate, securitate, solidaritate, care pot reprezenta aspecte ale unei societăți de calitate. Este o abordare mai recentă decât prima, devenind populară începând cu anii '80–'90. Teoriile care se încadrează în componenta societală urmăresc aspecte precum distribuția bunăstării și inegalității sociale. Cele mai cunoscute sunt: viabilitatea mediului înconjurător pentru viață socială („livability”) și calitatea națiunilor (1); coeziunea socială, excluziunea socială și capitalul social (2); dezvoltarea sustenabilă (3) dezvoltarea umană (4), calitatea socială (5), dezvoltarea socială (6).

Viabilitatea mediului înconjurător pentru viață socială („livability”) și calitatea națiunilor (Veenhoven 1996 în Berger-Schmidt și Noll 2000, 12) ia în considerare patru criterii: stabilitatea sistemului, posibilitatea de a avea libertate, productivitate, dreptate și egalitate care definesc o societate bună. Viabilitatea se referă la (1) modalitatea în care condițiile de viață dintr-o societate adresează nevoile și capacitățile oamenilor, precum resurse materiale, libertate politică, acces la educație și la (2) indicatori de rezultat care i-ar face pe oameni să reușească în societate precum, sănătate fizică, mentală, satisfacție, fericire.

Coeziunea socială, excluziunea socială și capitalul social se află în legătură directă cu concepte precum incluziune socială, integrare socială, participare socială – societate civilă. Este o accepțiune funcționalistă despre societate: capacitatea societăților de a asigura integrarea socială, solidaritatea și stabilitatea. Operațional, perspectiva analizează relațiile dintre indivizi, grupuri, asociații, instituții.

Dezvoltarea sustenabilă este un model dominant al societății dezvoltate începând cu anii '90, fiind necesar ca dezvoltarea să îndeplinească nevoile din prezent fără să compromită posibilitatea viitoarelor generații de a-și îndeplini propriile nevoi. Pe scurt, își propune reconcilierea dintre componentele economice, sociale și de mediu.

Dezvoltarea umană este un proces prin care poate fi oferită o libertate mai mare de alegere. Dimensiunile luate în considerare sunt: libertate individuală, dezvoltare sustenabilă, împuternicire („empowerment” – termenul utilizat în limba engleză), securitate socială, creștere economică.

Calitatea socială este definită prin măsura în care diverși indivizi pot participa în mod real la viața socială și economică în propriile comunități astfel încât să le fie asigurată bunăstarea și potențialul individual. Operațional, modelul ia în considerare dimensiuni precum securitate socioeconomică, incluziune socială, coeziune socială, solidaritate între generații și în cadrul aceleiași generații, nivelul de autonomie și împuternicire al cetățenilor.

În continuare descriem trei dintre cele mai importante abordări teoretice relevante pentru tema calității vieții: teoria capabilităților, teoria lui Veenhoven privind calitatea vieții și teoria calității sociale.

Teoria capabilităților are la bază trei concepte: capabilități, funcționalități și resurse (Binder și Coad 2014 în Michalos 2014, 524). Nussbaum și Sen (1993, 3) argumentează că viața unei persoane este o combinație a realizărilor și activităților care generic sunt numite funcționalități. Capabilitatea persoanei se referă la variantele alternative de combinații ale funcționalităților. În acest sens, capabilitatea persoanei corespunde libertății pe care o persoană o are de a duce un fel de viață sau altul (p. 3). Pentru Sen (1993, 30) capabilitățile sunt alternativele pe care o persoană poate să le facă sau să fie. În această abordare, calitatea vieții este evaluată în funcție de *capabilitatea* de a realiza funcționalități valoroase și propune o viziune a vieții ca o combinație a diverselor lucrări și stări de a fi. Sen (1993, 31) dă exemple de funcționalități de bază, precum: a fi sănătos sau hrănit bine, nevoia de a avea un adăpost bun, capabilitatea de a scăpa de morbiditatea care poate fi evitată și de mortalitatea prematură și funcționalități mai complexe, precum: atingerea stării de respect de sine, sau a fi integrat social.

Analiza lui Binder și Coad (2014, 524–525) este relevantă pentru înțelegerea modelului propus de Sen. Potrivit acestora, factorii individuali, precum atributele individului, factorii sociali cum ar fi legislația și factorii de mediu, precum clima sau poluarea reprezintă restricții non-monetare pe care un individ le poate avea. Autorii critică teoria capabilităților pentru dificultatea măsurării empirice, pentru circularitatea conceptului și lipsa dinamicii în timp a conceptului. Totodată, funcționalitățile considerate valoroase într-o societate se pot schimba în timp, dar este lăsat la latitudinea cercetătorului cum exact acestea se schimbă. Circularitatea conceptului constă în endogeneitatea noțiunilor de funcționalități, resurse și constrângeri. De exemplu a fi sănătos depinde de resursele materiale, însă pe de altă parte, dacă ești bolnav nu poți avea un loc de muncă și deci resurse materiale.

Concepția lui Veenhoven privind calitatea vieții (2014, 5266) face distincția între două criterii: *oportunitățile pentru o viață bună și rezultatele unei vieți bune*. În funcție de aceste două criterii și de distincția între *calități exterioare individului*, ce țin de mediul în care trăiește, și *calități interioare individului*, ce țin de individ, deosebește patru dimensiuni ale calității vieții: 1) viabilitatea mediului înconjurător, 2) utilitatea vieții 3) capacitatea de a trăi armonios a persoanei 4) bucuria vieții (a se vedea *Tabelul nr. 1*).

Tabelul nr. 1

Concepția lui Veenhoven privind calitatea vieții

	Calități Exterioare	Calități Interioare
Oportunitățile pentru o viață bună	Viabilitatea mediului înconjurător	Capacitatea de a trăi armonios
Rezultatele unei vieți bune	Utilitatea vieții	Bucuria vieții

Sursa: Veenhoven (2014, 5266).

Viabilitatea mediului înconjurător se referă la calitatea societății în general și la posibilitățile de obținere a bunăstării și egalității sociale, statul bunăstării fiind esențial în acest sens. În opoziție, fragmentarea socială are ca efecte sărăcia și excluziunea socială (Veenhoven 2014, 5266). Veenhoven (1996, 6) distinge între *calitatea națiunilor și calitatea vieții în națiuni*. Prima se bazează pe patru criterii: stabilitatea sistemului și sub-sistemelor; productivitatea; gradul în care o națiune realizează anumite valori precum libertatea politică, respectarea drepturilor civile, egalitatea socială; calitatea vieții în națiuni.

Veenhoven (1996, 22) afirmă că începând cu anii 1970 fericirea este o variabilă de bază pentru anchetele calității vieții în multe din țările dezvoltate și că ea este prezentată ca un indicator al viabilității: cu cât locuitorii sunt mai fericiți în medie, cu atât națiunea respectivă este considerată a fi mai locuibilă. El propune un index format din speranța de viață multiplicată cu fericirea și pe care îl denumește *speranța de viață fericită*.

Capacitatea de a trăi armonios denotă oportunitățile de viață intrinseci, sau cu alte cuvinte, cât de bine suntem echipați pentru a face față problemelor reale ale vieții (Veenhoven 2014, 5266). Printre caracteristici se numără absența dizabilității, autonomia individuală, controlul realității și creativitatea.

Utilitatea vieții se află în strânsă legătură cu noțiunea că viața este utilă pentru mai mult decât persoana care trăiește. Atunci când sunt evaluate efectele externe ale unei vieți Veenhoven (2014, 5266) se referă la funcționalitatea ei pentru mediu, cu alte cuvinte la impactul social, istoric, moral, ecologic pe care viața unui individ poate să o aibă.

Bucuria vieții se referă la rezultatele interioare ale vieții: bunăstarea subiectivă, satisfacția cu viața, fericirea. Fericirea poate fi definită „ca gradul în

care o persoană evaluează calitatea generală a vieții sale apreciind viața sa în ansamblu, pozitiv” (Veenhoven 2014, 5267).

Modelul calității sociale face legătura între structura socială și potențialul acțional al individului (*individual agency* în limba engleză). Societatea în acest model este conceptualizată drept „articulare a sistemelor sociale de integrare și context pentru spiritul individual întreprinzător” (Abott și Wallace 2012, 155). Este urmărită măsurarea contextului vieții cotidiene, fiind evaluată măsura în care cetățenii sunt capabili să participe la viața economică și socială (Beck *et al.* 1998 în Walker și Maesen 2004, 4). Calitatea socială depinde de patru condiții care trebuie îndeplinite și care se regăsesc la intersecția proceselor (globale sau biografice) cu nivelul de organizare socială (sisteme, organizații, instituții comunități) (Abott și Wallace 2012, 155–156) (a se vedea *Tabelul nr. 2*). O primă condiție se referă la securitatea economică de-a lungul vieții, fiind necesar un loc de muncă stabil bine plătit, precum și servicii de protecție socială adecvată. O a doua condiție se referă la faptul că oamenii trebuie să se simtă incluși social prin instituții sociale și economice cheie, precum piața forței de muncă, organizații și sisteme sociale, relații intime cu prieteni sau cunoștințe, precum și a fi membru al unor rețele sociale mai laxe. O a treia condiție se referă la faptul că indivizii trebuie să trăiască în comunități și societăți caracterizate de coeziune socială. Coeziunea socială constă în acel liant care sudează comunitățile și societățile, creează încredere socială și presupune existența statului de drept, care este esențial pentru participare și continuitate. A patra condiție se referă la nivelul de autonomie și împuternicire al indivizilor, astfel încât să facă față schimbărilor rapide din societate.

Tabelul nr. 2

Modelul calității sociale

Procese globale			
Sisteme, organizații, instituții	Securitatea economică	Coeziunea socială	Comunități, grupuri, indivizi
	Incluziune socială	Împuternicire socială	
Procese biografice			

Sursa: Abott și Wallace (2012, 156).

MĂSURAREA CALITĂȚII VIEȚII

În această secțiune prezentăm principalele modalități de măsurare a calității vieții. Fiind un domeniu considerat relevant pentru fundamentarea de politici publice, monitorizarea este extrem de importantă, întrucât scopul central/cel mai important al cercetărilor din domeniu e îmbunătățirea societății, schimbarea socială pozitivă, fiind colectate sistematic date pe o perioadă mai lungă de timp (Glatzer 2015). Inclusiv în România, în perioada 1990–2010, au fost colectate date pe tema calității vieții, unul dintre scopuri fiind acela de a furniza informații despre societatea

românească elitelor politice care decideau noua construcție instituțională în România.

Vizibilitatea cea mai mare a temei calității vieții a fost dată de dezvoltarea de indexuri compozite ale calității vieții, fiind utilizate drept criterii pentru a face comparații între țări și pentru a informa decidenții politicilor publice. Printre cele mai cunoscute se numără Indexul Dezvoltării Umane și Indexul OECD al vieții mai bune, care s-au bazat pe conceptualizările descrise în secțiunea anterioară. În afară de indexuri, este relevantă și dezvoltarea de domenii relevante pentru tema calității vieții, precum cele monitorizate de Eurostat anual. În continuare, descriem cele mai utilizate modalități de măsurare a calității vieții.

Indexul OECD al vieții mai bune

Modelul utilizat de OECD se bazează pe teoria capabilităților, cu multe dimensiuni, care țin să extindă deciziile și oportunitățile oamenilor de a trăi o viață pe care o prețuiesc (Durand 2015). Perspectiva OECD (2011) pornește de la premisa că indivizii ar trebui să fie în centrul deciziilor de politică economică și se axează pe evaluări obiective și subiective. Totodată, distribuția bunăstării este o caracteristică la fel de importantă, precum și variația pe grupe de vârstă, gen, educație și nivel de venit. Perspectiva ia în considerare atât nivelul actual al bunăstării, cât și nivelul care poate fi atins în viitor, care se sprijină pe resurse precum capitalul natural, capitalul economic, capitalul uman și capitalul social.

Durand (2015, 5–6) prezintă cei doi piloni pe care se întemeiază cadrul teoretic al OECD: *bunăstarea prezentă* și *bunăstarea viitoare*. Prima măsoară rezultatele pe două dimensiuni: condiții materiale de viață (venituri și avere, locuri de muncă și câștiguri salariale, locuire) și calitatea vieții (situația sănătății, echilibrul viață de familie – viață profesională, educația și competențele aferente, conexiunile sociale, participarea civică și guvernanta, calitatea mediului, securitatea personală, bunăstarea subiectivă). Cea de-a doua este măsurată prin cele patru resurse de capital care stau la baza bunăstării. Totodată, acțiunile indivizilor din prezent care afectează aceste resurse influențează bunăstarea generațiilor viitoare. (Durand 2015, 5).

Pe lângă Indexul vieții mai bune, OECD are și un index regional al vieții mai bune, care ia în considerare 11 dimensiuni și este implementat în 34 de țări și 362 de regiuni (a se vedea *Tabelul nr. 3*). Setul de indicatori care ia în considerare și inegalitățile sociale este disponibil în raportul OECD (2016). Cele 11 dimensiuni derivă din caracteristici atât ale indivizilor cât și ale teritoriului. Țările cu disparități regionale mai mari în privința locurilor de muncă, educației, accesului la servicii înregistrează un nivel al bunăstării mai scăzut la nivel de țară. Înțelegerea disparităților regionale este importantă pentru a asigura coeziunea regională și o distribuție mai egală a beneficiilor creșterii economice. Regiunile cu inegalități mai mici de venituri au resimțit creșteri economice mai mari ale PIB-ului per capita, în ultimii zece ani.

Tabelul nr. 3

Indexul OECD al calității vieții mai bune regionale

	Dimensiuni	Indicatori
Condiții materiale	Venituri	Veniturile disponibile ale gospodăriei per capita (real USD PPP)
	Locuri de muncă	Rata ocupării (%) Rata șomajului (%)
	Locuire	Numărul de camere pe persoană (rație)
Calitatea vieții	Sănătate	Speranța de viață la naștere în ani (ani) Mortalitatea ajustată în ani (per 1000 persoane)
	Educație	Pondere în forța de muncă a indivizilor cu un nivel de educație secundară (%)
	Mediu	Expunerea la poluarea aerului estimată în PM2.5 (μg/m ³) bazat pe imagini din satelit
	Securitate	Rata omuciderilor (per 100 000 locuitori)
	Participare civică	Prezența la vot (%)
Bunăstarea subiectivă	Accesibilitatea serviciilor	Procentul gospodăriilor cu acces la internet (%)
	Comunitate	Procentul de persoane care au rude sau prieteni pe care se pot baza la nevoie
	Satisfacția față de viață	Media evaluării personale a satisfacției cu viața pe o scală de la 1 la 10

Sursa: OECD Regional Well-Being Database (Accesibil la: detalii la: <https://www.oecd.org/regional/regionaldevelopment/website-topics-indicators-overview.pdf>).

Cadrul Eurostat al calității vieții

Eurostat a construit, de asemenea, o serie de indicatori ai calității vieții. Comisia Stiglitz-Sen-Fitoussi a afirmat că bunăstarea și calitatea vieții sunt concepte multidimensionale. Construind pe această viziune, grupul expert pe indicatori de calitate a vieții a propus măsurarea progresului pe nouă dimensiuni, care variază de la condițiile materiale, educație și sănătate la perspectiva globală privind calitatea vieții (a se vedea Tabelul nr. 4):

1. Condițiile materiale ale nivelului de trai.
2. O activitate productivă sau în scopuri similare.
3. Sănătatea.
4. Educația.
5. Timpul liber și interacțiunile sociale.
6. Securitatea economică și siguranța personală.
7. Guvernanța și drepturile de bază.
8. Mediul natural și mediul de viață.
9. Perspectiva globală despre calitatea vieții.

Tabelul nr. 4

Indicatorii Eurostat de calitatea vieții

Dimensiune	Sub-dimensiune Indicatori	
Standardul de viață	Venituri	
	Consum	Consum scăzut constrâns
		Consum (inclusiv consum non-piață și servicii produse de guvern)
	Condiții materiale	Deprivare materială
Condiții de locuire		
Activități productive sau alte activități principale	Cantitatea slujbelor	Ocupare și șomaj
		Sub-ocupare (cantitatea)
		Sub-ocupare (calitatea)
	Calitatea slujbelor	Venituri și beneficii din ocupare
		Sănătate și siguranță la lucru
		Echilibrul muncă/viață
		Muncă temporară
		Evaluarea calității ocupării
Alte activități principale		
Sănătate	Rezultate	Speranța de viață
		Morbiditate&statusul sănătății
	Factori: comportamente sănătoase și mai puțin sănătoase	
	Acces la servicii de sănătate	
Educație	Competențe și aptitudini	Nivelul de studii
		Aptitudini auto-raportate
		Aptitudini evaluate
	Învățarea pe parcursul vieții	
	Oportunități educaționale	
Timp liber și interacțiuni sociale	Timp liber	Cantitatea timpului liber
		Calitatea timpului liber
		Acces la timpul liber
	Interacțiuni sociale	Activități cu oameni
		Activități pentru oameni
		Relații de susținere
	Coeziunea socială	
Securitate economică și siguranță fizică	Securitate economică și vulnerabilitate	Averea (active)
		Datorii
	Siguranță fizică și securitate personală	Nesiguranța venitului (inclusiv a locului de muncă)
		Crime
	Percepția siguranței fizice	
Guvernanță și drepturi fundamentale	Instituții și servicii publice	Încrederea și/sau satisfacția față de instituții
		Încrederea și/sau satisfacția față de serviciile publice

Dimensiune	Sub-dimensiune Indicatori
	Discriminare și oportunități egale
	Cetățenie participativă
Mediul natural și mediul de viață	Poluare (inclusiv fonică)
	Acces la spații verzi și de recreere
	Peisaje și mediul construit
Satisfacția față de viață	Satisfacția față de viață
	Afecte
	Înțelegere și scop (nu se mai colectează)

Sursa: Eurostat database (detalii la: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/quality-of-life/data>).

Indexul calității vieții la nivel teritorial

Calitatea vieții la nivel teritorial este definită drept „capabilitatea ființelor de a supraviețui și prospera într-un anumit context teritorial (ESPON 2020, 1). Sunt luate în considerare trei sfere: *viața personală*; *mediul socioeconomic* și *mediul înconjurător*, care se întrepătrund cu trei dimensiuni măsurabile ale calității vieții: *factori facilitatori ai vieții bune*; *supraviețuirea* (sau menținerea vieții) și *prosperitatea*. Astfel, a rezultat un tabel 3/3 cu 9 dimensiuni și 22 de indicatori ai calității vieții.

1. Domenii ale sferei personale + factori facilitatori ai vieții bune: locuința și utilitățile de bază, sistemul sanitar, educația.
2. Domenii ale sferei personale + menținerea vieții (supraviețuire): indicatori de sănătate personală, indicatori de securitate personală.
3. Domenii ale sferei personale + prosperitate: stima de sine, actualizarea de sine.
4. Domenii ale sferei socioeconomice + factori facilitatori ai vieții bune: transport, conectivitate digitală, muncă, consum, spații publice, bunuri culturale.
5. Domenii ale sferei socioeconomice + menținerea vieții (supraviețuire): indicatori ai economiei incluzive, indicatori ai sănătății societății.
6. Domenii ale sferei socioeconomice + prosperitate: încrederea interpersonală (apartenența socială), încrederea instituțională (buna guvernare).
7. Domenii ale sferei ecologice + actori facilitatori ai vieții bune: infrastructura verde, zone protejate.
8. Domenii ale sferei ecologice + menținerea vieții (supraviețuire): indicatori ai mediului sănătos, indicatori ai schimbării climatice.
9. Domenii ale sferei ecologice + prosperitate: servicii ecosistemice și bogăția biodiversității.

Potrivit raportului ESPON (2020), analizele indică menținerea sistemului global de tip centru versus periferie, însă acest rezultat este influențat atât de indicatorii economici ai regiunilor cât și de calitatea bună a datelor în regiunile mai afluate. În general, mai multe regiuni periferice și sudice au un scor bun pe

componenta de mediu și la indicatorii subiectivi ai menținerii vieții și prosperității (încredere interpersonală, stimă de sine). Metodologic, este important faptul că regiunile mai afluate au o calitate mai ridicată a datelor în ceea ce privește indicatorii socioeconomiци de sănătate, educație și forța de muncă.

Sondajul European al calității vieții

Sondajul european al calității vieții (detalii la: <https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-quality-of-life-surveys>) include atât indicatori obiectivi cât și indicatori subiectivi: atitudini și preferințe raportate cât și resurse și experiențe. Calitatea vieții este un concept considerat general, care include atât măsurarea bunăstării individuale cât și calitatea serviciilor publice și calitatea societății. Sondajul european al calității vieții (EQLS) propune conceptualizarea bunăstării subiective sub trei aspecte: bunăstare hedonică, bunăstare evaluativă, bunăstare eudaimonică (Eurofound 2013). Cele trei sunt descrise în raportul Eurofound (2013), prima referindu-se la afecte, sentimente, stări ale oamenilor; a doua își propune să surprindă evaluările pe care le fac oamenii aspectelor din viața lor (e.g., satisfacția față de viața de zi cu zi); cea de-a treia își propune să întrebe oamenii aspecte care ilustrează chestiuni precum: sentimentul de autonomie, relații, înțeleșuri, stima de sine, fiind mai rar întâlnite în anchete cantitative. Totodată, în cadrul EQLS sunt incluse întrebări necesare pentru analize multivariate, precum: date sociodemografice; condiții materiale de viață; locuință; condiții de muncă și timp de lucru; guvernul și serviciile publice; interacțiunile sociale; activitățile și utilizarea timpului liber; mediul local.

Indexul dezvoltării umane

Indexul dezvoltării umane a fost propus ca alternativă de dezvoltare la modelul bazat pe creștere economică. Acest index este utilizat pentru a evalua aranjamentele instituționale și politicile din diferite state, luând în considerare aspecte precum speranța de viață (inclusiv sănătoasă), competențe de bază, nivel de trai decent (detalii aici: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>).

Indicatori ai dezvoltării durabile

Obiectivele Mileniului stabilite de Națiunile Unite începând cu anul 2000 pentru a pune capăt sărăciei extreme (măsurate prin 60 de indicatori) au fost urmate de Obiectivele dezvoltării durabile, stabilite de Națiunile Unite, care și-au propus un nou cadru de a rezolva toate formele de sărăcie, luptând împotriva inegalităților și rezolvând problema schimbărilor climatice. Cele 17 obiective ale dezvoltării durabile sunt următoarele: 1) Fără sărăcie, 2) Fără foamete 3) Stare bună a sănătății și stare de bine, 4) Educație de calitate, 5) Egalitate de gen, 6) Apă potabilă și

curățenie, 7) Să îți poți permite energie curată, 8) Locuri de muncă decente și creștere economică 9) Industrie, inovare și infrastructură, 10) Inegalități reduse, 11) Orașe durabile și comunități. 12) Producție și consum responsabil, 13) Acțiuni climatice, 14) Viața sub apă, 15) Viața pe uscat, 16) Pace, justiție și instituții puternice, 17) Parteneriat pentru obiectivele de realizat (detalii aici: <https://sdgs.un.org/goals>)

Indicatori ai ICCV pentru România

Relevant la nivel național este și sistemul de indicatori propuși de Institutul de Cercetare a Calității Vieții. Preocuparea față de domeniu a început încă din anii '70-'80, cea mai cunoscută lucrare fiind cea a lui Cătălin Zamfir (1984) care pus bazele dezvoltării indicatorilor. Imediat după revoluția din 1989, dezvoltarea indicatorilor și colectarea de date necesare calculării indicatorilor a fost realizată instituțional, în cadrul ICCV (Zamfir 1990, Mărginean și Vrânceanu 1991).

În prezent, se discută despre indicatori relevanți pe domenii (Zamfir 2005, Mărginean și Precupețu 2011, Zamfir și Precupețu 2018, Mărginean și Precupețu 2019): 1) nivel individual 2) nivel de gospodării, 3) populație, 4) mediu natural, 5) așezări umane, 6) locuire, 7) ocupație, 8) calitatea slujbei, 9) resurse macroeconomice pentru standardul de viață, 10) venituri ale populației, 11) consum de bunuri și servicii, 12) consum de bunuri durabile pe termen lung, 13) educație, 14) sistem sanitar, 15) asigurări sociale, 16) asistență socială, 17) mediu social, 18) calitatea societății, 19) cultură, 20) timp liber, 21) stiluri de viață, 22) mediu politic, 23) justiție și ordine publică, 24) instituții ale statului. În prezent, deși există instrumente care măsoară calitatea vieții, precum cel dezvoltat de ICCV pentru sondajele desfășurate în 1990–1999, 2003, 2006 și 2010, în România nu se finanțează demersuri de colectare de date suplimentare față de EQLS despre calitatea vieții.

CONCLUZII

Principalele obiective ale acestei lucrări au fost să descriem logica abordărilor integrative privind calitatea vieții și să identificăm principale dimensiuni și indicatorii măsurabili ai calității vieții. Identificarea principalelor conceptualizări ale calității vieții reprezintă un pas esențial, în contextul în care utilizarea conceptului de calitatea vieții este adesea ambiguă sau cel puțin are sensuri multiple. În această lucrare am descris istoricul abordărilor privind indicatorii sociali și economici relevanți pentru calitatea vieții, am analizat pe scurt principalele teorii și pe larg cele mai cunoscute trei abordări (teoria capacităților a lui Amartya Sen, teoria viabilității a lui Veenhoven, teoria calității sociale a lui Beck, van der Maesen și Walker). În ultima parte am descris, pe scurt, principalele modalități de măsurare a calității vieții: indexul OECD, abordarea Eurostat, indexul calității vieții la nivel teritorial, Sondajul European al Calității vieții, indexul

Dezvoltării Umane, indicatorii dezvoltării Durabile, indicatorii ICCV. Identificarea principalelor dimensiuni și indicatorii măsurabili ai calității vieții cu o descriere a acestora servește la o mai bună înțelegere a indicatorilor care măsoară calitatea vieții și a felului în care se conectează cu diverse abordări conceptuale.

Finanțare

Această lucrare a beneficiat de sprijin financiar din Granturile Academiei Române prin proiectul „Calitatea vieții în contextul schimbării ocupaționale”, cod proiect: GAR –UM-2019-X.I-5.2-6/15.10.2019.

REFERINȚE

- Abott, Pamela și Claire Wallace. 2012. “Social Quality: A Way to Measure the Quality of Society”. *Social Indicators Research* 108, no. 1: 153–167.
- Bache, Ian. 2013. „Measuring quality of life for public policy: an idea whose time has come? Agenda-setting dynamics in the European Union.” *Journal of European Public Policy* 20, no. 1: 21–38.
- Binder, Martin și AlexCoad. 2014. „Capability functioning and resources”. În *Encyclopedia of Quality of Life and Well-being Research*, coordonată de Alex Michalos, 524–528. Dordrecht: Springer.
- Berger-Schmidt, Regina și Heinz-Herbert Noll. 2000. “Conceptual Framework and Structure of a European System of Indicators”, EU Reporting Paper no. 9, Manheim Center for Social Research and Methodology. Centre for Survey Research and Methodology (ZUMA).
- Diener, Ed și Eunkook Suh. 1997. “Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators.” *Social indicators research* 40, no. 1–2: 189–216.
- Durand, Martine. 2015. “The OECD Better life initiative: How’s life? and the measurement of well being”. *Review of Income and Wealth* 61, no.1: 4–17.
- Easterlin, Richard. 1973. “Does money buy happiness?”. *The Public Interest* 30 (winter): 3–10.
- ESPON. 2020. *ESPON QoL – Quality of Life Measurements and Methodology*, ESPON EGTC Final Synthesis Report. Accesibil la: Annex 10: (Draft) final reports template (espon.eu).
- Eurostat. 2015. *Quality of life. Facts and views*. Eurostat Statistical Books. 1–264.
- Felce, David și Jonathan Perry. 1995. “Quality of life: Its definition and measurement.” *Research in developmental disabilities* 16, no. 1: 51–74.
- Felce, David. 1997. “Defining and applying the concept of quality of life.” *Journal of Intellectual Disability Research*. 41.2: 126–135.
- Glatzer, Wolfgang et al. 2015. *Global handbook of quality of life. Exploration of Well-Being of Nations and Continents*. Dordrecht: Springer.
- Land, Kenneth, Alex Michalos și Joseph Sirgy (eds). 2011. *Handbook of social indicators and quality of life research*. Springer Science & Business Media.
- Mărginean, Ioan și Radu Vranceanu. 1991. „Șchiță de indicatori ai calității vieții”. *Calitatea vieții* 2 (3–4).
- Mărginean, Ioan. 2005. Semnificația cercetărilor de calitate a vieții. În *Calitatea vieții în România*, coord. Ioan Mărginean și Ana Bălașa. București: Expert.
- Mărginean, Ioan (coord.). 2006. *First European quality of life survey: Quality of life in Bulgaria and Romania*. Office for Official Publications in the European Communities.
- Mărginean, Ioan și Iuliana Precupețu (coord.). 2011. *Paradigma calității vieții*. București: Editura Academiei Române.
- Mărginean, Ioan și Iuliana Precupețu (coord.). 2019. *Enciclopedia calității vieții în România*. București: Editura Academiei Române.

- McGillivray, Mark (coord.). 2007. *Human Well-being: Issues, Concepts and Measures*. New York: Palgrave MacMillan.
- Noll, Heinz-Herbert. 2011. "The Stiglitz-Sen-Fitoussi-report: Old wine in new skins? Views from a social indicators perspective." *Social Indicators Research* 102, no. 1: 111–116.
- Noll, Heinz-Herbert. 2018. "Social Monitoring and Reporting: A Success Story in Applied Research on Social Indicators and Quality of Life." *Social Indicators Research* 135, no. 3: 951–964.
- Nussbaum, Martha și Amartya Sen (eds.) (1993). *The quality of life*. Clarendon Press.
- OECD. 2011. *How's Life? Measuring Well-Being*. OECD Publishing.
- OECD. 2016. *Regions at Glance*. OECD Publishing.
- OECD. 2020. *How's Life? Measuring Well-Being*. OECD Publishing.
- Precupețu, Iuliana. 2011. „Abordări recente ale calității vieții”. În *Paradigma calității vieții* coordonată de Ioan Mărginean și Iuliana Precupețu, Editura Academiei Române, 39–64.
- Precupețu, Iuliana (coord.). 2018. *Calitatea vieții în România în context european*. București: Institutul de Cercetare a Calității Vieții.
- Sen, Amartya 1993. Capability and Well-Being. În *The quality of life*, coordonată de Marta Nussbaum și Amartya Sen (eds.). Clarendon Press.
- Veenhoven, Rut. 1996. "Happy life expectancy". *Social Indicators Research* 39, no. 1:1–58.
- Veenhoven, Rut. 2014. "Quality of life". În *Encyclopedia of Quality of Life and Well-being Research*, coordonată de Alex Michalos. Springer, 5266–5268.
- Walker, Alan și Laurent van der Maesen. 2004. "Social quality and quality of life", ESPAnet Conference Paper.
- Zamfir, Cătălin (ed.). 1984. *Indicatori și surse de variație a calității vieții*. București: Editura Academiei RSR.
- Zamfir, Cătălin. 1990. „Calitatea vieții ca obiectiv politic”. *Calitatea vieții* 1 (1), 5–20.
- Zamfir, Cătălin. 2005. Evoluția tematicii calității vieții: o analiză sociologică. În *Calitatea vieții în România*, coord. Ioan Mărginean și Ana Bălașa. București: Expert.
- Zamfir, Elena și Iuliana Precupețu (coord.). 2018. *Calitatea vieții. Un proiect pentru România*. București: Editura Academiei Române.

The main objective of this paper is to describe the logic of the conceptual approaches regarding the quality of life, and to identify the main dimensions and measurable indicators of quality of life. The identification of the main conceptualizations of quality of life is an essential step, in the context in which quality of life is often ambiguous or has multiple meanings. Although often used as an umbrella term which encompasses many aspects of human life, we aim to describe the logic of the integrative approaches regarding well-being/ quality of life. The identification of the main dimensions and measurable indicators of quality of life with a brief description of those, will serve to operationalize a list of life quality dimensions.

Keywords: *quality of life research; quality of life measurement; quality of life theory; social indicators; economic indicators.*

Primit: 28.05.2021

Acceptat: 10.08.2021